

Emoties te koop. Een wandeling over de tsunamimarkt. Column

Elke Vandepierre

Als ik een vriendin vertel dat ik over de Tsunami 12-12-actie (giro 555 in Vlaanderen) ga schrijven, kijkt ze me verschrikt aan. 'Ik denk dat je wel voorzichtig moet zijn met kritiek. Het lijkt me niet verstandig om deze nooit geziene solidariteit in vraag te gaan stellen.'

Ze heeft gelijk. Ontzettend veel mensen zijn tot in hun tenen geraakt door het verschrikkelijke menselijke leed dat honderdduizenden (vooral arme) slachtoffers van de zeebeving in Zuidoost-Azië overkomt. Ontzettend veel mensen worden tot tranen toe bewogen door de ijzingwekkende verhalen van overlevenden, door de beelden van weggevaagde dorpen, opeengestapelde lichamen, ouderloos achtergebleven peuters in ziekenhuizen. Het is ook niet om aan te zien, zo veel pijn en lijden en wanhoop. Het zou misdadig zijn om de waarachtige emoties die wereldwijd losgemaakt worden door deze tragedie en de solidariteit die eruit groeit, niet au serieux te nemen.

Maar dat is wel precies wat er op dit moment gebeurt: onze emoties worden níet ernstig genomen. Ze worden gecommificeerd, om het maar eens met een emotieloze term uit te drukken. Ze worden 'vermarkt', tot verhandelbaar product gemaakt. Als grondstoffen worden emoties vandaag in hun puurheid ontgonnen, vervolgens geslepen en verwerkt tot ze de juiste vorm voor de juiste toepassing hebben aangenomen, daarna ingepakt en op de markt gegooid om winst op te leveren. Je kan Wijnegem shoppingcenter vullen met tsunami-wafels, tsunami-pennenzakken, tsunami-cd's, zelfs tsunami-toiletpapier. En weet je zondags niet wat te doen, kan je dezer dagen gaan tsunami-wandelen of -kleiduifschieten of naar de tsunami-spaghettivond. Hoef je eens niet te koken. En op de televisie krijg je benefietshows die eigenlijk niet veel meer zijn dan twee-uur-durende reclameblokken voor firma's die dringend het bedrijfsblazen moeten oppoetsen en dat nu tegen uitzonderlijke prijzen op de staatszender en de commerciële zender tegelijk kunnen doen. In prime time! En tussen de reclame door worden de emoties opgewarmd met korte getuigenissen, beelden, liedjes. Kort, want time is money.

Als daarmee veel geld wordt binnengehaald voor hulp aan de slachtoffers, wat dan nog?, zullen velen denken. En ze hebben gelijk. Als met die tsunami-hype wereldwijd veel geld verzameld wordt voor de slachtoffers, dan kunnen we veel verdragen. Maar sta me toe om de zo geroemde generositeit even in perspectief te plaatsen. De publieke en private hulp die intussen beloofd is aan de getroffen landen, bedraagt vier miljard dollar. Laat ons even vergelijken met andere uitgaven... Bijvoorbeeld: het jaarlijkse militaire budget van de Verenigde Staten: vierhonderd miljard dollar. Of nog een ander voorbeeld. Omdat Florida in de herfst van 2004 vreesde voor cyclonen die ernstige schade konden veroorzaken (maar niet in de verste verte te vergelijken met de omvang van de ramp in zuidoost Azië) heeft Washington onmiddellijk drie miljard dollar vrijgemaakt voor hulp. Laat ons dus even eerlijk zijn: vier miljard dollar is peanuts.

Volgens de laatste cijfers van de Wereldbank loopt de buitenlandse schuld van vijf van de getroffen landen op tot meer dan driehonderd miljard dollar. Zij lossen die schuld af met meer dan 32 miljard dollar per jaar. Samengevat: zij betalen jaarlijks een bedrag terug dat tien keer hoger ligt dan de 'genereuze' giften die hen vandaag beloofd en hopelijk ook uitbetaald worden. Ter gelegenheid van de tsunami is de Club van Parijs zo gul om een uitstel van betaling van de schuld van de getroffen landen aan te bieden!

Ook een interessant gegeven - waarover men vandaag in alle talen zwijgt - is dat een natuurramp van dezelfde omvang minder slachtoffers in een rijk land veroorzaakt dan in een arm land. Bijvoorbeeld de aardbeving in Bam (Iran), precies één jaar geleden. Een schok van 6,8 op de schaal van Richter veroorzaakte dertigduizend doden. Maar drie maanden eerder veroorzaakte een nog heviger beving van acht op de schaal van Richter in Hokkaido, Japan, geen enkel dodelijk slachtoffer. Hoe dat komt? Niet omdat Japanners aardstokbestendiger zijn, maar omdat Japan over de middelen beschikt om bij de constructie van gebouwen anti-aardbevingsmaatregelen toe te passen - wat uiteraard de kostprijs fel opdrijft. Natuurrampen zijn vooral rampen voor de armen, omdat de armoede hun kwetsbaarheid vergroot.

Dus? Moeten we dan maar stoppen met televisie-benefiets en tsunami-boxershortenverkoop? Allesbehalve! We moeten vooral méér middelen verzamelen voor méér structurele oplossingen. Voldoende om de peperdure waarschuwingssystemen voor natuurrampen aan te kopen voor die landen die daarvoor geen middelen hebben.

Hoe dan? Wel, de presidenten Lula van Brazilië, Lagos van Chili, Chirac van Frankrijk en minister-president Zapatero van Spanje hebben enkele maanden geleden in de Verenigde Naties de idee gelanceerd om een 'planetaire belasting' te heffen op de wisselmarkten (de Tobin-Taks), op de wapenmarkten of op het gebruik van niet-hernieuwbare grondstoffen. Meer dan honderd staten hebben inmiddels dit initiatief hun steun toegezegd. Dat zou nog eens geld opleveren! En dan kunnen we die reclameshow ook achterwege laten. Als we ons nu eens laten drijven op onze emoties en de onmiddellijke toepassing van deze internationale solidariteitsbelasting eisen?

Elke Vandeperre is coördinator van de Werkplaats voor Theologie en Maatschappij in Antwerpen

uit: Roodkoper, 9e jaargang, nummer 4 – winter 2004